

Даље, у члану 6. речи »као и држави за подизање државних зграда« да се избаце, пошто се то налази у тачци 9.

Даље у тачки 10. последња реченица »као и кредитних установа чије се хартије котирају на берзама у Краљевини«, да се избаце.

То су три ствари, које ја предлажем да се избаце.

Затим да се у тачки 17. где се каже: да на основи зајмова, о којима је реч под тачком 6. и 7., могу издавати обвезнице, да се стави на 7. и 9. место тачка 6. и 7., јер је то погрешно откуцано.

Затим је погрешно откуцано и у тачки 19. члана 5., где се каже: »у послове под 8, 9 и 10,« а треба да стоји »у пословима 10, 11 и 12 и тако даље«.

Председник Миша Трифуновић: Предлог господина Настаса Петровића известилац прима.

Реч има господин Лазич.

Војислав Лазич: Ја имам предлог, који би као тачка 20. гласно овако: Да даје зајмове земљорадничким и занатским задругама и њиним савезима. (**Настас Петровић:** На основи чега?) Принципи нека се унесе.

Председник Миша Трифуновић: Господин Лазич предлаже нову тачку 20. Молим господина референта, да изјави, да ли је прима? (Референт др. **Нинко Перић:** Не примам.) Реч има господин Дулибић.

Др. Анте Дулибић: Ја сам изнео предлог у томе смислу, да се уврсти као тачка 20.

Известилац др. **Нинко Перић:** Ја и овај предлог не могу да примим.

Председник Миша Трифуновић: Надаље је предлог господина Љубе Јовановића, да се стави, да остају и околности и области. Молим господина известилаца, да се изјасни, да ли прима овај предлог?

Известилац др. **Нинко Перић:** Примам.

Председник Миша Трифуновић: Постоји предлог господина дра. Лазе Марковића, по коме треба да се ово врати у секцију. Молим господина известилаца, да се изјасни, да ли прима предлог господина дра. Лазе Марковића? (Известилац др.

Нинко Перић: Не примам. — Гласови: Да се стави на гласање!) Предлог господина Лазе Марковића известилац није примио. Ја ћу ставити на гласање. Ко је за то, да се предлог господина Лазе Марковића, који известилац не прима — позивите, господо, како питам — врати у одбор, нека изволи седети. Ко је против да не иде у одбор, нека устане? (Већина седи.) Господо, већина је за то, да се овај члан 5. врати у секцију. Овај ће се члан према томе вратити у секцију.

Господо, дозволите у овоме случају ради толеранције, да господин Министар Финансија да једно мишљење о извесном члану и ако тај члан не долази одмах после члана 5., јер је господин Министар заузет, па би хтео да о овоме члану поднесе један предлог пре него што оде.

Министар Финансија др. Коста Пумануди: Овај закон не спада у надлежност Министарства Финансија, али има везу са државним Финансијама. Допустите, да код члана 80. ставим један предлог, да се тај члан допуни. Како је овде предложено, управни Одбор има право да осим додатака на скупшћу, који имају сви чиновници, предложи Министру Трговине и Индустрије и нове додатке за своје чиновнике. Ја мислим, да питање додатака није искључиво питање Министра Трговине и Индустрије, него је питање које повлачи издатке нове из државне касе и према томе треба, да да реч о томе и Министар Финансија. Стога бих молио, да ти предлози о специјалним додацима буду поднети поред Министра Трговине и Индустрије и Министру Финансија на одобрење. Ја предлажем с тога, да тај предлог гласи овако (чита):

»Ово повећање важиће кад га одобре Министар Трговине и Индустрије и Министар Финансија. Ако ови Министри у року од месец дана не донесу по овом никаква решења, одлука управног Одбора ступа на снагу«.

Председник Миша Трифуновић: Предлог господина Министра Финансија биће стављен на дневни ред, кад се буде о томе члану расправљало.

Данашњу седницу закључујем, а идућу заказујем са продужењем дневног реда сутра у 4 часа после подне.

(Седница је закључена у 13 часова.)

XV. СЕДНИЦА

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ

СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

држана 26. новембра 1921. године у Београду.

Председавао Председник **Миша Трифуновић.**

Секретар др. **Павле Чубровић.**

Присутни господа Министри: за социјалну политику др. Вјекослав Куковец, финансија др. Коста Кумануди и трговине и индустрије др. Мехмед Спахо.

(Почетак у 16 сати и 15 часака.)

Председник **Миша Трифуновић:** Отварам XV. редовни састаоак Законодавног Одбора. Мо-

лим, да чујете записник прошлог састанка.

Секретар др. **Павле Чубровић** чита протокол 14. седнице Законодавног одбора.

Председник Миша Трифуновић: Има ли примедба на тај протокол? (Нема.) Протокол је примљен. Молим изволите чути молбе, које су пришенеле Одбору.

Секретар др. **Павле Чубровић** (чита): 1. Мали кућевласници моле, да се Уредба о становима решити што брже и повољније по њих.

2. Клуб јавних наменстеника у Тржињу моли да се наменстеници у Тржињу изједначе у додацима на скупоћу са наменстеницима у Љубљани.

3. Организација учитељица и забавиља доставља молбу удатих наставница у Дубровнику за изједначење дневница.

Председник **Миша Трифуновић**: Прелазимо на дневни ред. На дневном реду је продужење претреса извештаја I. Секције о уредби о управи фондова. Дошли смо до чл. 5. а). Има реч г. др. Поповић.

Др. **Светислав Поповић**: Ми бисмо имали расправљати о изменама и допунама у закону о уређењу Управе Фондова. Међутим ја се налазим у тешком положају, да не могу оценити, за право, поједине измене и допуне о уређењу Управе Фондова, нити могу оценити домашнај читавога закона зато, што нисам био у могућности да набавим сам закон, да видим, колико су одредбе тога закона у складу са приликама у крајевима, на које се тај закон има протегнути, а за које није био до сада у ваљаности.

Истина је, да се самим овим законом не протезе изрично делокруг Управе Фондова на пове крајеве, али самим тим фактом, ако се приме измене у овоме закону, онда је Законодавни Одбор решио, да се има овај закон протегнути на целу земљу.

Ја мислим, да би протезање тога закона на целу земљу повлачило за собом захтев за измене појединих чланова старог закона, и због тога нисам у могућности да предложим измене, које бих жељели предложити. Ја сам мало часе добротом једнога господина добио један примерак закона о уређењу фондова од године 1898., а раније нисам могао да га набавим нити код Управе Фондова нити у књижарама, нити где другде, и видим да у томе закону има збиља извесних одредаба, које би требало мењати, односно овакове какве су не би могле бити примљене.

Ја ћу прећи преко одредаба чл. 3. и 4., које имају у виду Краљевину Србију и које кажу, да се филијале могу оснивати у оквиру Краљевине Србије, јер се разумева само по себи, да се такве филијале примањем овога закона могу оснивати у целој Краљевини, а исто тако да одговара за обавезе цела држава, а не само Србија. Али у одредбама, које се тичу привилегија, које има Хипотекарна Банка односно Управа Фондова, имаде таквих, на које бих ја могао тешко пристати. Између осталог одређује чл. 52.: »Пре него што Управа Фондова приступи извршењу наплате свога потраживања, дужна је било непосредно било преко полицијске власти позвати дужника, да подмири тражбину«. Ја налазим, да је позивање дужника преко полицијске власти, да подмири своју тражбину, врло незгодно, да се на тај начин полицијска власт доводи у могућност да дужника опомене или не опомене, да власт може чинити извесне услуге појединим дужницима и ја бих хтео елиминирати полицијску власт потпуно из тога пословања. То је чл. 52., за којег бих морао тражити измену.

Код чл. 33. се вели: »Извршење наплате из заложенога имања управа ће вршити по нарочитим својим органима«. Ја разумем привилегије, које може имати Државна Хипотекарна Банка у погледу наплаћивања, али држим, да те привилегије никада не могу тако далеко ићи, да елимини-

рају при наплаћивању судске органе. Ја бих могао разумети још да хипотекарна банка има ту привилегију, да извади из њених књига имају правну моћ пресуде, али не могу разумети то, да хипотекарна банка може преко својих органа да наложи продаји имање својих дужника. Не могу разумети то, да Хипотекарна Банка може неке одузети управу имањем без интервенције суда.

У онолико у колико сам могао на брзу руку да проучим ову уредбу, ја се не налазим у могућности да са довољно познавања могу суделовати у решавању овога предлога, па бих стога молио, да одложимо расправу о овом предмету докле, док нам се не достави закон о уређењу Управе Фондова са свима изменама као и све оне одредбе, које су биле у буџету за 1920. и 1921. год., па тек онда, кад се све то добије, онда ћемо бити у могућности да о овој ствари расправљамо са довољно познавања.

Фехим Курбеговић: Моји су другови још на јучерањој седници тражили, да се расправа о неким члановима овога закона одложи. Међутим, овоме захтеву није удовољено у први мах, него тек доцније код чл. 5. Међутим, читав овај законски предлог такве је парави, да би могао да спутава многе наше грађане, а нарочито наше аутономне институције. Стога налазим, да су разлози г. Поповића сасвим умесни, да се овај закон не претреса овако на брзу руку. Зато и ја тражим, да се ова ствар скине са дневнога реда и упути секцији, како би се сви чланови одбора могли добро о њој обавестити. (Гласови: Није потребно да се упућује секцији, него само да се одложи дебата за доцније.) И с тим се слажем.

Сакиб Коркут: И ја се солидарисем са овим тражењем.

Др. **Анте Дулибић**: Ово је један закон, који ће донети може бити тешких последица за нашу земљу. Мени се чини, да оваковог закона, каква је ова законска основа, нема ни у једној другој земљи. (Гласови: Има у Француској.) Не знам каква је закон у Француској, али оно што постоји у другим земљама као Боденкредит-Анштатт, то је нешто сасвим различито од овога. Ја бих само молио, да одлажући претрес по овој законској основи с тиме не развлачимо толико да би та основа остала на снази као закон, јер ће то бити, ако је на време не изнесемо на решавање.

Михајло Аврамовић: Ја потпуно усвајам разлоге, да се цела ова ствар одложи док се не прибави Закон о уређењу Управе Фондова, као и други законски прописи, на којима је Управа Фондова до сада била уређена. Ствар је ова врло важна, господо, јер задире у најбитније интересе нашега народа. Јер данас, кад кредити обухватају овако велики обим у среским, општинским, окружним областима, мислим да је сасвим немогуће наредити Управу Фондова накалимити на ову велику државу, на ову државу, која има у појединим покрајинама готове солуције за руковање среским и општинским капиталима. Зато држим, да је ова ствар преважна ствар за прилике у овој земљи, нарочито за хипотекарни кредит. Не може се овако олако решавати, треба да се донесу сви подаци, да се прибегне и проуче нарочито од људи, који имају да одлучују о овому а нису довољно упућени.

Што се тиче мене лично, ја налазим разлог г. Поповића у толико оправданијим, што овде у

овоме пројекту о изменама и допунама како су предложене од Министарства Трговине и Индустије, има једна збрка: хоће се један јак Хипотекарни завод, али се у исто време уносе елементи, који не припадају хипотекарном кредиту. Довољно је, господе, да се прочита чл. 4., па да се види цела збрка, која се предлаже за решење хипотекарног кредита. Да не идем даље у друге одредбе, које заслужују такође врло општру критику и о којима ће се у своје време говорити, само да поменем две напомене, које је изнео г. Поповић. Напомену о конструкцији задатка будуће Хипотекарне Банке, па да се одредимо да одустанемо од претреса ових предлога и да их упутимо поново на проучавање ономе, који их предлаже и исто тако да умолимо тога предлагача, да будући слаборат заједно са свима подацима преда Законодавном Одбору на даље решавање.

Министар Трговине и Индустије др. **Мехмед Спахо**: Ја примам предлог г. Поповића.

Председник **Миша Трифуновић**: Господе, предлог г. Поповића прима и г. Министар, да се закон о Управи Фондова поново одложи за неко време и да се за то време прибаве примерци закона и да се раздаду члановима.

Фехим Курбеговић: Али 5. члан има да остане како је сада.

Председник **Миша Трифуновић**: Господе, ја ћу овом приликом, пошто су овде присутни представници Управе Фондова, умолити их, да буду љубазни те да даду да се штампашу, пошто их није нема у Београду, примерци овога закона т. ј. ако пристане на то г. управник, те да кроз 4—5 дана, кад ова ствар дође на претрес, примерци буду готови.

Михајло Аврамовић: Ја мислим, да треба да отпадне и ово што г. посланик Курбеговић вели о чл. 5., јер се не може сматрати, да се о тој ствари може посредно одлучивати.

Фехим Курбеговић: Она је враћена секцији.

Председник **Миша Трифуновић**: Господе, у овом 5. члану одлучено је, да се врати секцији и он мора поново доћи овде на решавање. Самим тим кад дође на решавање, доћи ће и ово што мисли г. посланик и онда ћете имати целу ствар и одлучиваћете о члану 5.

Ја ћу ставити на гласање, да се скине са дневнога реда. (Гласови: Пристајемо.)

Прелазимо на другу тачку дневнога реда: Претрес извештаја III. секције, (Бр. 5. списка уредба), Министарства Народнoг Здравља уредба Бр. 30., Министарства Финансија уредба Бр. 118. Молим г. Курбеговића, да буде тако љубазан да врши дужност извештајца III. секције.

Извештајца **Фехим Курбеговић**: Референт је г. Жерјав и њему је позната ствар. Што се тиче уредбе III. секције, уредба Покрајинске Владе за Словенију о укидању реалних апотекарских права, од 28. 1. 1920., та је уредба већ проведена и секција предлаже, да је Одбор прими. Ту се намеради о извесним апотекарским правима, која су добијена са разним привилегијама од бивше аустријске владе. Хтело се је, да се стане на ново гледиште и ради тога је ова уредба и издата и сада проведена; ако се уредба укине може настати, да се права стекну и да се не би повратили у исти стадијум, ја предлажем, да Законодавни Одбор ову уредбу оснажи.

Председник **Миша Трифуновић**: Господе, отвара се начелни претрес. Као што сте чули од господина извештајца, Одсек предлаже, да се ова уредба о реалним апотекарским правима од 28. јануара 1920. год. оснажи. Ја ћу ставити на гласање, прима ли се ова уредба у начелу, како је г. извештајца прочитао? (Прима се.) Објављујем, да је ова уредба у начелу примљена.

Има ли ко од господе какву примедбу код кога члана ове уредбе? (Нема.) Онда објављујем, да је ова уредба и у појединостима примљена. Приступамо гласању о дефинитивном примању ове уредбе. Изволите чути прозивку.

Секретар др. **Павле Ђубровић** прозива чланове Законодавног Одбора.

(После гласања.)

Председник **Миша Трифуновић**: Господе, гласало је свега 18 и сви су гласали »за«. Објављујем, да је ова уредба о реалним апотекарским правима од 28. јануара 1920. године оснажена. Изволите чути уредбу Министра Финансија број списка 118.

Извештајца **Фехим Курбеговић**: Ова уредба бр. списка 118. Министарства Финансија послата је била Одсеку на решавање и пошто је ова уредба садржавала награде за лекарске послове, на место уредбе о таксама за лекарске секције, које се од стране судова одређују за судско-лекарске расправе, Одбор предлаже, да се ова уредба о наградама за лекарске послове укине. Дакле, има се само констатовати, да је ова уредба укинута.

Председник **Миша Трифуновић**: Дакле, господе, као што видите, уредба бр. 118. укинута је законом о наградама за лекарске послове. То има само Законодавни Одбор да констатује и ми то констатујемо.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: претрес извештаја III. Одсека о уредби о добровољцима. Молим г. Курбеговића да заступа г. извештајца.

Извештајца **Фехим Курбеговић**: Ви сте, господе, добили извештај о уредби о добровољцима и ја мислим, да сте га прочитали. Ми смо пређашњу уредбу о добровољцима примили у Секцији и ишло је ни у којем погледу изменили. Међутим, пошто је Секција већ била прегрессла ову уредбу, дошло је на Секцију много поднесака, у којима су тражене извесне измене. Стога је вредно да се напомене у коме су правцу ишли ти предлози за измене. Добро ће бити да прочитам те предлоге, јер у колико сам дознао, многи се чланови Законодавног Одбора интересују за ово добровољачко питање. Поднети су ови предлози:

»1. Предлог народног посланика Милонна Московљевића: да се у категорију добровољаца уметну и »Војници Добровољачког пука Срба, Хрвата и Словенаца Мајора Благотића у Сибиру«.

2. Предлог главног одбора Савеза Добровољаца: да се међу добровољце уврсте и држављани чехословачке републике, који су служили у српској или црногорској служби, као такође и наши држављани, који су служили у Чехословачким легијама.

3. Предлог истог одбора савеза добровољаца: да се студентима добровољцима или интерниранима урачуна време проведено у војсци или ин-

тернирању у године службе, односно у праксу за стицање државних концесија, адвокатуре итд.

4. Предлог петог одбора под 2.: да се измене и допуне чланци 1., 2., 8., 9., 10., 11., 13., 14., 18., 22.

5. Предлог садржај у листу »Застава« од 16. септембра 1921. бр. 209., достављен г. Председнику Секције, да се добровољцима не одузму земље, које су им биле уступљене од Министарства за Аграрну Реформу.

Трећа Секција у сједици од 16. о. м. одлучила је: да не реасумира своје првобитно решење и да не узме у претрес дошле предлоге, већ да их уступи Законодавном Одбору на претрес и оцену. Онажа се, да колико г. Министар Војни, толико г. Министар Социјалне Политике, изјавише се против усвојења поменутих нових предлога. Дакле, предлог је Секције Законодавном Одбору: да се уредба о добровољцима оснажи без икакве измене, а напоменуо сам, да су ови предлози дошли, пошто је Секција већ претресла ту уредбу.

Председник **Миша Трифуновић**: Ја морам да констатујем ово. Законодавном Одбору дошао је из Секције предлог: да се уредба о добровољцима прими. После такве одлуке Одсека пали су поједини предлози. Они могу само занимати Законодавни Одбор, али из Одсека дошао је предлог, да се уредба о добровољцима прими у целости, без измена.

Отвара се сада начелна дебата. Има реч г. Московљевић.

Милош Московљевић: Господа, у уредби о добровољцима, која треба да постане закон, ја нисам нашао један ред добровољаца, који су се исто тако борили за исте идеале, као и други добровољци са Солунскога фронта и Добруџе, као и они који су се само јавили за добровољце било у Италији или Америци. У томе закону налазе се чак и добровољци са Мурманскога фронта, а то је, како вам је познато, био фронт против болшевика. Ја налазим, кад су и ти са Мурманскога фронта признати за добровољце, да треба признати још једну групу добровољаца, који су се исто тако борили у Русији за заједничко ослобођење. Зато вас молим, да вас упознам са тим добровољцима, јер су они мало познати, а њима се није хтело упознати ни Министарство Војно ни Министарство Иностранних Дела. Господа, која су била у Русији, као што су на пр. г. Министар Кумануди и г. Вујичић, знају шта се дешавало у корпусу добровољачком и каква га је болест заразила, због које се он почео да распада. Наш корпус почео је да болује од исте болести од које и цела Русија, и да би се спасао, здрави делови били су одвојени и послати на Солунски фронт, да се боре. Остављен је био само један батаљон, тако звани допунски батаљон у Одеси, који је имао за циљ да прикуља и даље добровољце, а нарочито оне, који су за време ове болести у корпусу били истуђени из њега. То је било у 1917. и 1918. години. Када су болшевици почели да надиру и у ове крајеве, морао је овај одески допунски батаљон да иде даље на исток прикупљајући ове наше бивше добровољце. И тада је и наша влада решила, да се поново приме сви ови добровољци и то не само војници, него и официри, који су били истуђени. Такво је стање било у јануару и фебруару 1918. године. Тај је батаљон, повлачећи се овако, дошао до Самаре и Чељабинска и није

се знало којим ће путем отићи на Солунски фронт, јер су тада већ болшевици били на влади. Било је много наших људи, који су желели да се врате натраг и ти су се људи прикупљали на свима станицама пруге за Петроград и сибирске пруге, не знајући да ли ће тај батаљон проћи за Мурманск или за Владивосток. И ја сам тада пролазио кроз те крајеве и видео сам много ових људи на тим станицама. У томе се десило један догађај, који је направно читав преокрет у Русији. То је био преврат чешких легионара. Они су имали намеру да иду у Европу и да се боре на француском фронту, али су им чињене сметње од стране Руса преко Немаца, и они су извршили преврат у Западном Сибиру и направити и један источни против-болшевички фронт, у којем су прву улогу имали Чеси.

Тако је један део Русије све до Волге био отсечен од западне Русије не имајући никакве везе са осталим светом, јер су на истоку према Владивостоку такође били болшевици. На тој територији налазили су се многи наши војници, који су хтели да иду на Солунски фронт, а то су били или бивши добровољци или заробљеници, који су могли да добију слободу. Међу њима налазили су се и неки наши официри, који су били тамо послати од војне мисије ради скупљања добровољаца. Тамо је била и влада Чехословачка, и сверуска влада, основана у октобру 1918. год., а тамо се налазио и наш ген. конзул господин Јован Миланковић. Тамо су се у граду Челебинском, врло важном железничком чвору, одакле се путује у Владивосток, скупљале читаве чете наших добровољаца и војника, који су раније били истуђени из цука а тако исто и официри који су били послати ради скупљања добровољаца као и један део добровољачког допунског батаљона. Они нису имали никакве везе са нашим посланством и били су остављени сами себи. Тада се генерални конзул наш господин Јован Миланковић договорно са нашим официрима, да би требало те људе прикупити и створити једно ново језгро, које ће прикупити све заостале наше елементе, док се не ступи у везу са нашим владом. То је било у месецу јулу 1918. године. И они су то нарочито урадили с обзиром на Чехословаке, који су добро организовали неколико десетина хиљада војника и који су узели готово све у своје руке, те су и наши људи требали да им помогну. Али треба имати на уму, да су тим нашим елементима претиле велике опасности, због нездравих руских прилика и наши су људи били изложени свакојаким искушењима, те је морал почео да пада. Свакојаки авантуристи били су искупили наше људе за вршење преврата, пљачке и тако даље. Да се томе стању стане на пут решено је, да се оснује добровољачки батаљон, који је у месецу јулу и основан. Али да се не би остало на томе, сви тамошњи наши истакнути људи договорили су се, да се и даље скупљају наши људи, сви тамошњи наши истакнути људи и да се ради тога сазове једна скупштина свих Југословена, која је и одржана у граду Челебинску 27. августа 1918. године, на којој је основан Привремени Југословенски Народни Одбор, који је имао за задатак, да буде као врховно тело свих Југословена, које ће заједно са представницима краљевске српске владе радити на организацији и спасавању наших елемената. Али најважнији циљ тога тела био је, разуме се, оснивање војничких јединица, који су

хтели спремање једног одморног кадера, који би се постао на солунски фронт у помоћ српској војсци, јер наша офензива на солунском фронту још није била почела, или ако је и била почела, ми тамо нисмо знали ништа шта се у Европи ради. Прво дело тога југословенског одбора било је оснивање једнога пука који је назват пуком мајора Благогића. То је урађено ево зашто. Мајор Благогић био је наш официр и ађутант генерала Живковића и он је био при војној мисији у Москви. Кад је погинуо пуковник Срб, који је имао свој независан одред, онда су људи, који су сачињавали тај одред остали без команданта. Да се не би ти људи растурили, послат је из Москве од стране наше војне мисије мајор Благогић у Казан, да преузме команду над тим пуком.

Чеси су се приближавали Казану, који је тада био врло важно место, јер су бољшевици били сконцентрисали цео свој државни апарат и сву златну резерву послали у Казан, на који су Чеси ударили. У то доба наш одред налазио се у Казану и није био на бољшевичкој служби, него је био неутралан. Они су се ноћу пробили кроз бољшевичке редове и придруживши се Чесима заједно су освојили Казан од бољшевика. Тако је сва готовина златна пала у руке наших људи и Чеха. Ту је мајор Благогић бранио Казан од бољшевика, који су нападали под командом немачких официра, погинуо. Кад је Југословенски Одбор решио да оснује пук, он је скупио све људе разбачане по Русији и Сибиру у једну целину и њему су тада дошли и ови људи из Казана, који су остали без свога команданта и приступили су пуку. И из поштовања, према мајору Благогићу, кога су сами Руси прогласили за великог хероја, назвали једну улицу и један хаубички пук његовим именом. И ми смо сматрали, да је добро, да се тај пук прозове пуком мајора Благогића. У тај пук ушле су ове јединице: добровољачки батаљон у Челабинску, батаљон пок. мајора Благогића и одред из Самаре. Као што видите то су све одреди, који су лутали по Русији и зато је било решено, да се они прикупе у један пук и основан је пук мајора Благогића, добровољачки пук, који се сматрао као саставни део српске војске. То је све учињено у споразуму са нашим генералним конзулом, који је тада био не само генерални конзул, него и наш дипломатски представник код Колчакове владе, коју су све савезничке владе признале па и србијанска влада, али везе дипломатске није било. И док се не добије веза, радило се самостално, ма да су Французи желели, да нас имају под својом непосредном командом, а Чеси под својом, који су нам правили велике сметње; они су имали једну југословенску јединицу, која се после дугих преговора с нама спојила. Ми смо волели да будемо под командом Руса и били смо саставни део уралског корпуса. Ми смо избегавали да узмемо учешћа у руском грађанском рату, а и сами Руси нису хтели да нас употребљавају, него су нас држали позади фронта ради одржавања реда. Али доцније кад су бољшевици почели надирати, овај пук био је приморан да брани место у коме се налазио, то јест Челабинск.

Председник Миша Трифуновић: Молим Вас господине посланиче да скратите.

Милош Московљевић: Ја бих желео, да се господа са овом стварју упознају, да виде, да то није безначајна јединица самозваних људи, него да је

рађено у најбољој намери. Пук је морао узети учешћа у борби против бољшевика код Челабинска и имао је губитака око 150 људи и неколико официра. Доцније су били повучени у позадину, и кад је Колчак пропао код Иркутка 1919. године, један део наших људи пао је у руке бољшевика и дан данас се налази у ропству. Неки официри, који су покушали да побегну, стрељани су и наши официри и војници налазе се као робови, и секући пилнере по сибирским шумама. Наша влада апсолутно ништа није предузела, да их спасе.

Ја ћу да вам истакнем нарочито оно, што је побудило те људе да ступе у добровољачки пук. Кад је тај пук створен, Србија још није била ослобођена. Наша офензива на Солунском фронту није била још почела. Изгледни на успех савезника били су најгори. Нама је изгледало тако зато, што смо имали извештаје према бољшевичким радиотелеграмима, који су били обојени германски, тако, да је изгледало, да ће Немци заузети Париз. И баш у тим најгорим моментима људи су ступали у добровољце и то не само бивши добровољци него чак и они из заробљеничких лагера и Срби и Хрвати и Словенци, јер треба да знате, да и много доцније кад је већ Аустрија била срушена, маса људи бивших аустријских војника нису веровали, да је Аустрија пропала. И кад су такви људи ступили у добровољце, јасно је, да су ступили из најбољих патристичких побуда и да их је водила чиста љубав према домовини, да се упишу у добровољце.

Ја сам раније упутно једно питање господину Министру Војном, зашто се ови људи не признају за добровољце. И ма да је архива пука предана Министарству војном, она је била закључана у једну собу и ништа се у Министарству није знало о том пуку. Министарство Спољних Послова је врло добро требало да зна целу ствар и ја сам поднео извештај а исто тако мајор Маринковић Министарству Војном о томе. Исто тако су поднели извештај и други људи, али по томе није ништа учињено. И генерални конзул господин Миланковић је поднео извештај, али ипак поред свега тога није ништа учињено. Министарство Војно давало је таква изјаве, из којих се могло видети, да је оно врло рђаво обавештено. Ја врло жалим, што се овде не налази нико из Министарства Војнога, да нам даде обавештење и да чујемо како они мисле. Ја налазим, да би поред других категорија добровољаца требало и ове признати за добровољце за то, што су и од горњих неки, који су се борили против бољшевика признати за добровољце. Сви ти људи били би дошли до солунског фронта, да није било чешког преврата, а тако им је било немогуће, јер смо били одсечени од целог света и онда смо их скупили у ту јединицу. Да бисте ви видели каквим се побулама руководи овај Југословенски Одбор, који је скупио ове добровољце, ја ћу вам прочитати једно кратко место из органа одборовог »Уједињење« (чита): »Сад се југословенске растурене, не организоване, неспремне и неискористилене снаге морају сабрати, ујединити и организовати у једну моћну националну организацију, која ће бити привлачна тачка за све Србе, Хрвате и Словенце у Русији и истодобно снажна потпора савезницима у њиховој борби за велике идеале човечанства. Нисмо се допустити, да и један наш човек буде изгубљен за нашу општу ствар, мора се водити рачуна о свим нашим снагама, контролисати рад

сваког нашег човека, да нико не би могао нанесити увреду нашему лепом имену и нашим опшћим интересима».

У истом духу говори и представник наше дипломатије Миланковић, али не ћу даље читати, него још само да вам кажем, да би овим људима требало признати сва права добровољаца зато, што су они били у добровољачком пуку, који, истина, официјелно није био признат, а није био признат за то, што није имао везе са владом. Ми смо више пута тражили везу и то преко Француза, али њима није нишло у рачун да јављају штогод о нашим људима. Може бити да је Министарство Војно имало каквих извештаја о пуку из француских извора, јер Министарство тврди, да је тај пук самозвана јединица, која је служила авантуристима. Ја не ћу казати, да Колчак није био авантуриста, али он је био признат од наше Краљевске Владе, па је његова војска, као и наши добровољци, фигурирала као саставни део савезничке војске. Они су били принуђени учествовати и против большевика, али су и наши војници на мурманском фронту били признати за добровољце, па зато борба против большевика не може бити смећа, да се и они признају за добровољце.

Затим још нешто. Министарство Војно показује пуну недоследност овде. Поред тога што је врло рђаво обавештено или неће да буде обавештено, ово је Министарство одликовало неколико људи из тога корпуса високим орденима. Оно је одликовало поједине људе за тај рад, а сам резултат рада не одобрава. То је једна бесмислица и ми морамо наћи изласка. Ако Законодавни Одбор налази, да то није довољно, ја мислим, да треба потражити податке од Министарства Војног и Министарства Спољних Послова, јер их они имају. Ја бих молио, ако није довољно ово што ја кажем, да се ова ствар одложи и потраже потребни подаци о овоме што сам изложио овде.

Председник **Миша Трифуновић**: Има реч господин Љуба Јовановић.

Љуба Јовановић: Ја морам да кажем и ако сам најљубиво слушао господина говорника, да нисам могао стећи уверење, да треба ове људе уједначити са добровољцима, или са оним добровољцима, који су се борили са овим задацима, које им је старање и борба за остварење народне мисли одређивала. Из самога говора господина посланика Московљевића, а и иначе колико је мени познато, овде је реч о људима врло различитих категорија. Ту има допуиски батаљон из Одесе, који би био једна правилно састављена јединица од људи, који су квалификовани добровољци. Али, како је господин Московљевић казао, ту је било људи, који су састављали тај пук, али који нису чинили част нашем имену. Ја нисам знао тачно речи господина Московљевића, али ово је смисао. Да су ти људи чинили ружне ствари, то је познато свакоме, који зна мало историју наших добровољаца у Русији. Људи су били морално формално изгубљени. Вршили су ружне ствари и према Русији и једни према другима. И сада те људе истаћи на степен заслужних синова народних за ослобођење и уједињење, то би било, чини ми се, и сувише олако вршити тај посао. Ја се не слажем чак и да узмемо па да награђујемо и упоређујемо са осталим добровољцима, али који су сами учествовали у унутрашњем грађанском рату руском. Ми морамо сматрати као добровољце

оне, који су се борили за остварење наших народних идеала. Али, што се тиче других бораба, то је једна ствар, која може бити извесна и о којој се могу имати различита мишљења и којој се могу чинити различити предлози, али то није иста ствар, што се тиче борбе за ослобођење и уједињење народно. Борба против большевика може се различито ценити, може се врло добро ценити, али то није једна иста ствар. Не може се мешати ни оно, ако се некада наша војска борила са большевцима на Мурману. Та борба на Мурману била је противна наредби српске владе на Крфу. (**Московљевић**: Признати су.) Али они нису признати као добровољци зато, што су се борили против большевика, него зато што су били у кадру српске војске, па макар у томе смислу поступили неправилно. Јер, као што сам једанпут већ имао прилике да кажем, Влада је изрично била забранила, да та војска на Мурману сме учествовати ма у каквим операцијама против ма какве руске војске. И према томе, господо, тај разлог и то упоређивање једне и друге борбе са большевцима не може се одржати. И ако је Министарство Војно и погрешило па одликовало такве људе за заслуге у борбама противу большевика, ја мислим, да је то једна његова погрешка и да ми не можемо из те његове погрешке изводити сада овакове закључке, као што господин Московљевић изводи.

Али, као што рекох, ја из говора господина Московљевића видим, да је ту реч и о људима, о којима треба водити рачуна и који се, на основу свега овога што је до сада речено, могу сматрати као добровољци, као људи који су били у допуиском батаљону у Одеси.

Што се тиче осталих, ако међу њима има заслужних, треба их издвојити и можемо настојати, да се и за њих побрињемо. Посланици имају право иницијативе, па као за заслужне синове овога народа хајдете да учинимо нешто, али не треба за то, да их мешамо са овим добровољцима.

На послетку, морам рећи и ово: Није све једно, кад неко на свој ризик и по својој памети ради на некој ствари. Друго је то радити у једној организованој држави и државом признатој јединици, а друго је опет учествовати у једној борби. То су две разне ствари. У овом другом случају ми имамо формалне обавезе према добровољцима, који су се одазвали позиву ондашње српске владе и ондашњег Југословенског Одбора, да се боре као добровољци. Што се тиче ових других, ту може бити и врло заслужних људи, али то су људи других врста и других категорија и према њима ми тих обавеза немамо.

Дакле, нисам противан да се учини штогод прописаним путем за оне од тих других људи, који тих заслуга имају; јер је тамо било и много људи, који ни по чему нису били заслужни овог признања, него чак заслужили тешку казну, јер су радили рђаво, растројавали наш корпус. Ту је било много разних елемената, који су растројавали наш корпус, тако званци дисиденти. Према тим људима ми не смемо, јер би се огрешили о своју дужност, поступити као и према добровољцима. А и сам господин Московљевић каже, да ово питање треба проучити, па нека се оно довољно проучи, али у исто време нека се ово питање одвојено решава које је сада пред нама, кад је већ дошло на дневни ред.

Милош Московљевић: Може бити да мало пре нисам био довољно јасан, па хоћу стога да сад ствар мало боље објасним. Господин Јовановић је додирнуо неке ствари, о којима ја нисам говорио. Тачно је, да се не може свима официрима признати право, ма да су они и раније били добровољци, јер их има, који су се отворено истакли као непријатељи нашег јединства, радећи против нашег корпуса. Али у овоме пуку таквих људи није било. Ја сам још у почетку напоменуо, да је наша Влада, односно једна комисија при војној мисији, која је по наредби владиној просуђивала, да ли се дотични могу опет примити или не могу, и многим опростила што су изишли из корпуса. Ти бивши официри добровољци били су велики противници нашег народног јединства. Они су основали неку нарочиту југословенску комисију, која је продужила одески рад, али ми те људе нисмо примали у пук. Наша је жеља била сакупити наше људе у једну јаку јединицу, која ће у потребном часу послужити интересима Србије и Југославије и то је рађено пре него што је офензива почела. Било је до 4.000 људи. То су људи, који су већ били добровољци и ради којих су послати официри да их искупљају, али им је био отечен пут па нису имали везе. Ја налазим, да њих треба исто тако признати за добровољце. Ја молим, да ми не верујете на реч, него да потражите тачне податке из Министарства Војног и онда ћете се уверити, да је ово тачно и да се ти људи могу признати за добровољце.

Др. Лаза Марковић: Господо, ја сам и пре изјаве господина Министра хтео да учиним ову напомену. Ово је питање факт и ми овај факт, који је изнео наш друг господин Московљевић, не знамо у таквој потпуности, да бисмо могли о томе да доносимо одлуку. Ја верујем, да је ово што је изнео господин Милош Московљевић тачно, а с друге стране верујем, да међу људима, које је споменуо господин Московљевић, има доста и таквих људи, који су сасвим предано, може бити на један посебан начин, на оним истим циљевима, радили, па којима су радили и други добровољци.

Ја бих према томе предложио, да се уметне један нов члан у ову уредбу, који би гласио овако: »Овлашћује се Министарски Савет, да на предлог Министра за Социјалну Политику или онога Министра, који буде водно у опште старање о том добровољачком питању, може признати карактер добровољаца и свима другим лицима, за која се утврди, да су искрено и предано радила на остварењу наших народних идеала путем сличним ономе, који је у овој уредби обележен, особито на основу кога се постаје добровољац«. Ја сам овај предлог импровизирао, није стало до речи, можемо после мало боље да га стилујемо али ствар је у овоме, да се не затвори могућност, да се признаду за добровољце људи, који се може бити још увек налазе у Русији и који су може бити радили, ја то верујем, опет за наше народно добро на један посебан начин, те да се и ти људи могу користити бенефицијама предвиђеним за добровољце.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец:** Господо, и гледе случаја, које је навео господин Московљевић и гледе другог питања, које је истакнуто о Чехо-Словачким добровољцима, који желе да буду признати за добровољце, ја морам да дадем за право господину Московљевићу у толико, што ја верујем, да су у ствари ти

људи такви, да су тамо били наша браћа, који су имали заслуга за наше ослобођење. С друге стране истина је и то, што су господа Јовановић и Марковић изнели, да је то питање тешко, да то није утврђено. Законодавни Одбор има сад да претреса уредбе и такве, које дају права некоме да је добровољац и да му се дају уверења, али да ми понова решавамо о питањима, која нису пречишћена, о којима се није изјаснила војна власт, која треба бар да утврди да су били у борби и саставу српске војске, ми не треба у томе стадијуму претреса што друго да предузимамо, него да примимо уредбу каква је и ја радо примам, да се уметну речи, које је предложио господин Марковић, како би накнадно, ако би се нашло да треба некоме дати право, да се не одузима могућност надлежним органима, да се то уради. За сада треба уредбу гледе тога питања као и остале, да се осим овлашћења та уредба ништа не мења, јер друге ствари где је решено, да не треба њима, који су добили земљу, ту земљу опет одузимати, то су ствари, које не спадају овде. Ми не можемо решавати оваква питања, која спадају на сасвим други терен.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин Московљевић.

Милош Московљевић: Ми смо гледали да постигнемо јединство и један део њихових војника пришао је нама. У нашем пуку било је наших активних официра или добровољаца или који су били иступили па их је комисија поново примила. Па су и други људи долазили из лагера, који су 1917. године пали у ропство и ми смо имали комисију, која је ценила ко се може примити а ко не.

Даље, што се тиче борбе против болшевика, ја не налазим, да треба признати за добровољце оне, који су се борили против болшевика. Наше је било само то да смо прибирали људе, а сматрали смо, да не смемо улазити у руски грађански рат. Ми смо избегавали то и зато смо и тражили, да ми будемо под командом руском а не под командом француском, јер су нас Французи као опребане војнике хтели бацити одмах у борбу. Док сам ја био тамо, био је представник наше владе активни мајор Маринковић и ми нисмо тражили, да не ступамо у борбу против болшевика. Али доцније кад смо ми отишли из пука, а болшевици ударили на Чешљанински наши су људи морали да се бране. Ја сам напоменуо борбу против болшевика на мурманском фронту и зато их признају за добровољце. (**Љуба Јовановић:** То је којешта, они су добровољци зато, што су били уписани у добровољце.) Није то била само једна мала јединица, старих добровољаца, јер су примани нови људи, јер њима је требало спремити се за борбу против болшевика, па су примали наше људе ма од куда дошли. Али пре него што се извршило ослобођење они су се људи јављали и није била њихова кривица, што нису могли отићи, што влада није ништа предузела, да их доведе на солунски фронт. Ви сте мало пре чули, да је влада била против тога, да се наши боре на мурманском фронту. Тако исто кад су наши терани у борбу, ми смо казали, да без наредбе наше Владе не можемо улазити у руски грађански рат. Преко нашег дипломатског представника једнога дана јављено је, да је над свима одредима Руса, Чеха, Срба, Пољака, Румуна, Енглеза, постављен за главног команданта генерал Жане, који је тражио, да будемо под његовом непосредном командом и саопштно, да је наша

влада пристала, да наши добровољци узму удела у офанзивни са мурманске обале. Ми нисмо имали везе са нашом војном комисијом и владом, али имали смо везе са нашим дипломатским представником Миланковићем, с којим смо споразумно радили. Истим побудама као и ми руководио се генерални конзул, као званични представник Краљевске Владе у Сибиру, кад смо добили могућности за рад и не имајући везе ни са нашим посланством ни са српском Владом.

Известилац др. **Анте Дулибић**: У име секције морам изјавити, да секција неприма ниједан од предложених додатака. Ја пак лично морам да кажем, да је мени предлог госп. Московљевића симпатичан, али држим, да он има једну велику мању, а то је, што ће се врло тешко моћи установити, ко је прави добровољац, а ко није. Кад је био у секцији референт Министарства Војног, он је изјавио баш то, да је врло тешко то установити. Кад би се могло по актима наше војске, по актима Министарства Војног зблиља установити, да је неко био добровољац, ја лично не бих имао ништа против тога (**Милош Московљевић**: Могло би се, али се неће), да се уметне један додатак по предлогу господина Московљевића. »У колико је доказано, да је неко био добровољац и то на темељу акта, која постоје у Министарству Војног«. Иначе ја сматрам, да би се дала једна полуца, да се на основу једног овлашћења створи могућност, да се сваки обраћа Министарству зато, што је био у Русији. Зато секција предлаже, да се прими ова уредба онако како је предложена у секцији.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: Могло би се примити овлашћење, које је предложио г. Лаза Марковић.

Председник **Миша Трифуновић**: Да би ова уредба постала законом, ја ћу је ставити на гласање у начелу. Ко је за то, да се ова уредба у целини у начелу по предлогу секције прими, тај ће изволети седети, а ко је против нека изволи устати. (Већина седе.) Објављујем, да је уредба ова у начелу примљена. Од свих предлога, који су пали у начелној дебати, једини је примљен предлог г. Марковића. Остала господа, која имају предлоге код појединих чланова, нека се јаве са тим предлозима када ти чланови дођу на дневни ред. Предлог г. Марковића усвојио је и г. Министар за Социјалну Политику.

Известилац др. **Анте Дулибић**: Тај би предлог могао да дође као додатак код члана 1.

Др. **Лаза Марковић**: Тако је!

Председник **Миша Трифуновић**: Ја ћу предлог г. Лазе Марковића ставити као додатак код члана 1. приликом гласања. Ко је за то, да се члан 1., са допуном коју је предложио г. Марковић, а коју је усвојио и г. Министар, прими, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је члан 1. примљен са допуном г. Марковића. Има ли још каквих измена да учини код неких чланова? (Нема.) Онда објављујем, да је ова уредба и у специјалној расправи примљена. И сад можемо ради брзине послова да гласамо о дефинитивном примању ове уредбе. Молим г. секретара, да прозива посланике.

Др. **Лаза Марковић**: Ја бих молио, да пре гласања прочитам дефинитивну редакцију свога предлога, да би она ушла у записник.

Председник **Миша Трифуновић**: Изволите прочитати.

Др. **Лаза Марковић**: Мој предлог би био овакав:

Код последњег става чл. 1., који говори о томе ко се сматра као добровољац, дошао би овај став: »Поред именованих категорија добровољаца, могу се решењем Министра Војног, а по одобрењу Министарског Савета, признати за добровољце и друга лица, за која буде утврђено, да су својим радом и пожртвовањем помогли остварењу народног ослобођења и уједињења начином истим или сличним ономе, предвиђеном у претходном ставу«.

Председник **Миша Трифуновић**: То је допуна чл. 1. Приступимо сада поименичном гласању о дефинитивном пријему ове уредбе. Молим г. секретара, да изволи прозивати господу чланове Законодавног Одбора.

Секретар др. **Љуба Поповић** прозива чланове Законодавног Одбора да гласају.

(Настаја гласање. — После гласања.)

Председник **Миша Трифуновић**: Гласало је свега 14 посланика. Сви су гласали за. Објављујем, да је уредба о добровољцима постала закон и да је коначно примљена.

Прелазимо, господо, на 4. тачку дневног реда: претрес извештаја III. Секције бр. 7. о уредбама о попису становништва и домаће стоке. Изволите чути г. известноца.

Известилац др. **Анте Дулибић** (чита):

»Уредбом од 31. марта 1920. године Службене Новине бр. 94/20. био је одређен попис становништва и домаће стоке на дан 31. децембра 1920. год. Другом уредбом од 17. децембра 1920. год. Службене Новине бр. 287/20. измењени су рокови прве уредбе.

Одсек је усвојио прву уредбу са изменама и допунама друге уредбе.

Попис становништва и домаће стоке био је већ извршен. Појединим одредбама ових уредаба није било приговора ни са једне стране. С тога Одсек предлаже: да Законодавни Одбор оснажи прво споменути уредбу у облику закона, са изменама и допунама друге уредбе, која потом отпада.«

Секција дакле предлаже, да се ово прими, јер је већ извршено, а потребно је да се ова уредба узакони, јер попис становништва има својих последица и данас, а имаће их и даље.

Председник **Миша Трифуновић**: Отвара се начелни претрес. (Нико се не јавља за реч.) Пошто нема пријављених говорника, стављам на гласање: ко је за то да се ове две уредбе приме овако уједно, као што Секција предлаже, нека изволи седети, а ко је против тога нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да су ове уредбе под бр. 15. списка примљене у начелу по предлогу III. Секције. Има ли примедба код којег члана у специјалној дебати? (Нема.) Примедба нема. Објављујем, да је Законодавни Одбор примио и у специјалној дебати ове две уредбе о попису становништва и домаће стоке, које су сада спојене уједно према предлогу III. Секције.

Сад можемо, господо, одмах приступити поименичном гласању о дефинитивном пријему ових уредаба. Молим г. секретара, да изволи прозивати господу посланике.

Секретар др. **Љуба Поповић** прозива чланове да гласају и они су гласали овим редом: **Лавић** за, **Аврамовић** за, **Светислав Поповић** није присутан, **Дрофеник** за, **Рајчевић** за, **Перић** за, др. **Стајић** за, **Дулибић** за, **Љуба Поповић** за, **Храстница** није присутан, **Курбеговић** није присутан, **Коркут** није присутан, **Шуменковић** није присутан, **Живковић** није присутан, **Љуба Јовановић** за, др. **Ипчић** за, др. **Лаза Марковић** за, др. **Жерјав** за, **Вукичевић** за, **Чубровић** за, **Трифунувић** за.

Председник Миша Трифуновић: Гласало је 15 госпoде посланика и сви су гласали за. Објављујем, да је уредба о попису становништва и домаће стоке коначно примљена и тиме постаје закон.

Прелазимо на тачку 5. дневног реда, претрес уредбе о насељеницима. Молим г. извештоца, да поднесе извештај.

Извештоца Милосав Рајчевић: Нацрт насељеничког закона има циљ, да даде државној управи у руке могућност, да рукује насељеничким покретом. Трећи одсек Законодавног Одбора прегледао је на три седнице предложени нацрт и дошао је до мишљења, да је правац, којим удара нацрт закона, добар и то са гледишта војне одбране наше земље и са гледишта наше привреде, као и наше националне политике. Одсек је мишљења, да су мере, које предвиђа нацрт закона, врло јаке и да су јака заштита сиромашног и невештог света, који сачињава нашу емиграцију, и то заштита од безавесног врбовања на емиграцију, од искористивања од стране емиграционе индустрије, као и од тога, да га држава, камо се сели, приликом искрцавања не врати.

Одсеку је част поднети Законодавном Одбору овај овде приложени нацрт закона о насељеницима, са молбом, да га прими овако како је предложен. Извршене су поједине следеће измене:

§. 1. прецртано је на крају овог параграфа од речи »према« до »број 11.836«;

§. 3. прецртане су у последњој реченици речи »наредбеним путем« и додана реч »правилником«;

§. 6. прецртане су речи »или сасвим укинута«;

§. 7. прецртане су речи »или кога сматрају наше власти насељеницима«;

§. 10. додано је између речи »пароброде« и »може«: »за домаће насељенике и њиховом одпремом«; прецртана је цела реченица од речи »страна« до »политике«;

§. 13. прецртана је друга реченица од »домаћа« до »саобраћај«;

§. 14. прецртана је реченица од »за страна« до »кауцију«;

§. 15. прецртане су речи од »према« до »страно«;

§. 22. прецртане су речи у другој реченици од »заједно« до »ремиграната«;

§. 28. прецртана је цела друга реченица т. ј. од »министар« до »решено«;

§. 30. додано је на крају §. иза речи »закона«: »у колико то не би било у противности са међународним обавезама државе«;

§. 31. прецртане су речи од »доноса« до »основи« а додано: »приноса предвиђених законом и наредбама, које се издају на основу овог закона«;

§. 35. прецртана је задња реченица т. ј. од »против« до »савету«;

§ 39. додано је: »ступањем на снагу овог закона престају важити наредба Министра за Социјалну Политику од 12. маја 1920. године број 11.836.; Валска наредба од г. 1909. број 8391.; Наредба Ц. К. Министарства Трговине од 23. новембра 1895. држ. законик 181.; Кр. мађарски закон о насељавању П. закон. чл. од год. 1909., који се косе са овим законом«;

§ 40. прецртана је цела прва реченица т. ј. од речи »путем« до »на снагу«. У другој реченици прецртане су речи: »Исто тако«.

Према томе видите, да су учињене врло знатне измене у овој уредби. Најважнија је измена учињена код § 7. и г. Министар је предложио ту један додатак, у чије решавање ми нисмо хтели улазити, пошто смо ту ствар већ једанпут претресли и свршили је тако, да смо остали при нацрту. Код тога параграфа је и г. Жерјав предложио другу редакцију. Према томе П. одсек предлаже, да се ова уредба прими са изменама.

Председник Миша Трифуновић: Госпoде, отвара се начелни претрес овога закона о насељавању.

Војислав Лазић: Госпoде, из овога извештаја ми не можемо видети какав је закон. Ми видимо некакве измене у појединим параграфима, а шта стоји у тим параграфима ми не знамо. Стога молим, да се прочита та уредба односно закон, да би знали у чему је ствар, јер би овако морали решавати о ствари, коју не знамо.

Председник Миша Трифуновић: Г. Лазићу, ја вам могу одговорити, да је овај закон раздат свима посланицима и мени се чини, да сте и ви то добили. (**В. Лазић:** Извештај?) Не, не, него закон онако, како гласи сваки члан.

Др. Грегор Жерјав: Госпoде, радна снага је највеће добро народа, али интернационални капитал рачуна са радном снагом као са робом, са којом тргује и ради тога треба ту радну снагу заштитити. Наша држава по моме мишљењу не би требала најмање за 50 година никоме дозволити да се исели. Али зато, што су несређене економске прилике и што се ми нисмо економски консолидирани, постоји опасност, да ће се насељавање још повећати, па је због тога потребан овај закон, јер је потребна једна оштра контрола, која ће у колико је то могуће, спрешити тако да ћемо интернационални капитал, који је нама потребан а то је нашу радну снагу, прикушити за себе. Ја се у начелу слажем са уредбом и гласаћу за њу, али у § 7. ћу предложити измену, која ми се чини да је важна, јер би се путем овакве редакције каква је сада могао закон изградити.

Др. Анте Дулибић: Баш у начелној дебати желео сам поменути нешто, што стоји у тесној вези са овом ствари. Ја примам из кругова наших помораца многе тужбе, да политичке власти са свом строгишћу, са којом се поступа у питању насељавања, врло тешко дају исправе, које су потребне једном поморцу, да може ступити у поморску службу. С једне стране војне власти, а с друге стране политичке власти ваљда по налогу Министарства за Социјалну Политику праве тешкоће овим људима, који немају намеру да се насељавају, већ који гледају и који хоће да зараде свој лебац на поморству. Ако се хоће да чине

тепикоће поморцима, који траже путне исправе, да могу ступити у службу код једнога паробродарскога друштва, ми онда на тај начин пећемо моћи да развијемо нашу трговачку морнарицу на равни и наше народно господарство и нашу трговину. Наши се људи тамо приказују са молбом на поглаварство, да им изда путне исправе, да се могу укрцати у лађе и да ту могу радити. Има случајева, господо, да прође 6 до 8 месеци и по годину дана, а да та поглаварства неће да дају путнице. С тога бих молио г. Министра за Социјалну Политику, да провиди у овоме смислу ствар, јер нема потребе да поглаварство чини сметње у случају кад види, да је питање јасно и да поморац жели, да иде у службу на брод а не да се исели.

Михајло Аврамовић: Господо, ја морам да најавим, да сам апсолутно непознат са овим одредбама. Ја сам овога тренутка овај закон добио и у колико сам га на брзу руку могао прелистати, видео сам по неке одредбе, које ми изгледају да нису никако добре, на пр. одредба о предузећима, ко све треба да се бави пословима исељавања и досељавања. Ја не знам какве ће даље одредбе бити, али без обзира на то ја сам извештен од људи, који су проучавали ово питање, да је цела ствар такве природе, која тражи више светлости и ја бих био веома задовољан, да се на ово питање баци довољно светлости. Ја сам извештен, да су у ову ствар умешане и неке банке, које су биле на путу да добију право превоза и мењања новца. Нама је свима до сада познато из новина а и из причања ових јадника, каква се страшна трговина са њима водила на свим могућим пристаништима у Француској и Италији и како су ти људи просто опљачкани при мењању новца а нарочито при продавању карата. Тај приход од те велике износи на стотине милијона годишње, које је све морала да плаћа она спротиња, која је ишла у Америку да заради кору хлеба. Ако је у истини да се нека предузећа искључиво баве мењањем новца и продавањем карата као и превозом и ако су такве одредбе овде ушле, ја бих молио г. Министра, да нам за то да обавештења и да тиме разagna сумњу, о којој се говори у јавности. Ја не знам, да ли је та ствар ушла у уредбу, али верујем, да је ушла. Ово је питање потребно са великог националног и социјалног гледишта као што треба расправити. Ти људи, који су отишли одавде зато, што не могу да нађу хлеба и довољно посла, зарађују тамо у иностранству велике суме, којим они треба да подпомогну своју обитељ у отаџбини у првом реду на онда и своју отаџбину. Према извештајима, које знамо и које смо добили од пријатеља из Америке, ти људи су зарадили од прилике 500 милијона долара. А међутим су те суме потпуно упропашћене и те су суме добили Винербанкферајн у Трсту и друге банке по другим местима како домаће тако и стране, које су дочекивале наше људе и са њима просто трговале. И као што знате место тога новца, који су нам требали да донесу исељеници, ми смо добили рђав новац. Ја мислим, да ми не треба да падамо више у сличну грешку и кад већ не можемо да добијемо те људе и ту радну снагу овде да је искористимо, онда овим питањем треба брижљиво да се позабавимо и са њим да поступамо са гледишта националне привреде и то са највећом обазривошћу. С тога молим г. Министра, постоји ли овде каква одредба, јер право да вам кажем,

нисам стигао да сам ову уредбу прочитам, да се за поједине установе у погледу транспорта исељеника и мењања новца задржавају какве привилегије.

Министар за Социјалну Политику др. Вјеко-слав Куковец: Господо, уредба која је на претресу сада била је објављена у Службеним Новинама пре пола године и она је јавна и позната целом свету и мени је жао, ако је она господи посланицима непозната. Ја бих могао одговорити г. Аврамовићу, ако тражи обавештења по појединим тачкама уредбе. Али, ако ме пита, да ли у уредби постоји каква одредба у погледу предузећа каквих да имају специјалне повластице, ја могу на то да му одговорим, да у уредби изречно стоји, да ће Влада и Министарски Савет решавати по молбама, које долазе од стране превозних предузећа, којима ова траже извесна овлашћења за превоз. Постојале су извесне концесије предратне, дате још од стране аустријске и мађарске владе појединим друштвима, али је тим предузећима истекао рок о овлашћењу и њиховом праву са 15. новембром, чини ми се, и после тога нема никога који се не би путем натјечаја јавно, а да би могао да добије свако овлашћење, које би морало да се саобрази правилима, која су написана у уредби о исељавању. Што се тиче питања, да ли некакве банке могу добити такво овлашћење, ствар стоји овако, да су многа предузећа поднела молбе, али о том питању још није ствар решена, и ја не знам, ко би могао бити већи фактор у једној држави него влада, да то питање може да реши. Ја ово нарочито напомињем, како бих сваку сумњу одбио од себе, да и један министар може о оваквим стварима да решава, јер о једном оваквом питању, које је крупно питање, има несумњиво да решава само Влада што треба да буде утврђено законом. Свако има право од г. посланика да ту уредбу одбије. Ја знам само опште напомене за сада и ја мислим, да је корисно да се та уредба, која има да утврди услове по којима се врши наше исељавање, добро претресе. Ја никаква обавештења не могу за сада дати г. посланику, а желим исто тако као што жели и г. посланик, да се поклоним што већа пажња овом важном социјалном питању. И ја сам узео тај задатак на себе да такву уредбу спреим. Она је била претресана у министарствима, у интерминистеријалној комисији, ја сам саслушао свако мишљење, које сам могао саслушати и сада је та уредба на претресу. Мислим, да се веће гаранције у једноме народу и у једноме друштву не може више дати. Господо је на расположењу да критикују поједине одредбе, које њима изгледају да нису добре.

Председник Миша Трифуновић: Господо, приступићемо решавању о начелној дебати. Ко је за то да се ова уредба, овај закон, о уселивању у начелу прими изволиће седети, ко је против изволиће устати. (Већина седи.) Већина је за, у начелу је овај закон примљен.

Сад ћу да напоменем на питање г. Аврамовића, што се тиче специјалне дебате. Код ове уредбе било је у специјалној дебати много измена у Законодавном Одбору, многи су чланови сасвим другачије коначно редиговани и то је раздато јуче г. посланицима, да имају сваки члан с изменама, како у целости гласи. (**Михајло Аврамовић:** Ја сам тек сада добио.) Могуће, да сте касно примили, али остала господа су зацело добила. (Др.

Св. Поповић: Раздано је јуче на почетку седнице.) Ако баш господа инсистирају...

Михајло Аврамовић: Молим за реч.

Председник Миша Трифуновић: Изволите.

Михајло Аврамовић: Ја бих молио само, да тачно разумеју г. Министар и остала господа. Ово је посао, који доноси, ако се на спекулативну базу постави, стотине милијуна динара прихода разним превозним друштвима и агенцима, који упућују ове јаднике на нека превозна друштва, на треба те стотине милијуна динара сачувати оним јадницима, који иду у туђину за хљебом, а не спекулантима. Па зато, што ја хоћу да те стотине милијуна очувамо за тај радни народ, зато бих желео, да ту уредбу мало боље проучимо, па држим, да се придржи и надаље државна контрола у том раду и да остане непрестано та контрола у државним рукама како гледе превоза тако и гледе давања новца и издавања карата. То би хтео и ништа друго.

Председник Миша Трифуновић: Реч има г. известилац.

Известилац Милосав Рајчевић: Ја ћу напоменути г. Аврамовићу само то, да смо код те уредбе имали у виду само то, да што боље то питање уредимо. Имало се искуство до сада, нарочито ми, који смо живели у тим крајевима, као што је Црна Гора, да се с овим људима, који су се селили, чиниле ужасне злоупотребе. Они су толико шиканирани, да нису више сматрани као људи, него као животиње. Приликом сваког превозења на сваком месту гледали су да их само искористе. Ми смо у овом закону гледали, да се они од таквих чина што више осигурају и да државна паклења буде над њима од почетка до краја таквога сељења. Имало се у виду и то, да се пази да се они приликом укрцавања укрцају према правилима и под условима, које друштво дадне држави и под којим се условима прими то друштво да превози исељенике. Прије се чинило и овако, да се избегла та контрола коју је држава предузимала, да они нису искрцавани у домаћу него у коју другу страну луку и онда су на пример у Трсту, где су та друштва држала своје агенте, те људе држали по 15 дана престо у затвору и не само у затвору него тако да кажем у једном обору и тамо су их пљачкали и трпали у лађу и избацили их где су они сами хтели. То искуство, које се до сада има са тим укрцавањем и искрцавањем исељеника, имало се у виду приликом доношења овога закона тако, да се они осигурају у колико је могуће што више.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Министар.

Министар за Социјалну Политику др. Вјекослав Куковец: Ја не видим разлога, да се одложи ова ствар, али јер је напомена пала и питања су ту, која су велика и јер сам мислио, да у једну институцију као што је ова не треба нико да сумња и да свако има прилике да предложи оно што мисли, и ја пристајем на предлог г. Аврамовића, да то питање одложимо за који дан, како би се сва господа могла обавестити о том предлогу.

Председник Миша Трифуновић: После изјаве господина Министра ми ћемо ову тачку дневног реда: уредбу о исељеницима сада у специјалној дебати прекинути и одложити за понедељак, за када ћемо седницу сазвати у 4 сата после

подне. То ће фунгирати као прва тачка дневног реда. Да ли се слажете с тиме, да се ово склине са дневног реда? (Прима се.) Сада прелазимо на даљу тачку на претрес извештаја I. Секције о враћеној уредби Министарства Финансија бр. 21. Молим г. Известioca да заузме своје место.

Известилац др. Грегор Жерјав: Господо, Законодавни Одбор, је вратио првој секцији уредбу, која се тиче награде финансијских чиновника и других службеника за наплату порезе. Ја мислим, да не треба да онегујем, да је ова уредба увела један систем, који није симпатичан. Тражио се компромис и одсек је решио у томе смислу, да ова уредба важи само за текућу годину т. ј. до 31. децембра 1921. г. тако, да ће је чиновници и други службеници финансијски и они, који имају посла са наплатом порезе и који су рачунали са овом наградом, добити за текућу годину, али за у будуће мора држава управо на други начин да се побрине, да ће чиновници са овим приходима бити задовољни. Ја дакле у име одсека предлажем, да се прими уредба како је била први пут предложена с том изменом, да у последњем члану гласи: »Овај закон важи кад га потпише Краљ, а обавезну снагу добија, кад се обнародује у Службеним Новинама почев од 1. јануара тек. године«.

Војислав Лазич: Господо, ја сам принципијелно противан, да чиновници у опште ма какву нарочиту тантијему добију сем плате, која је законом предвиђена. Давањем ових тантијема ствара се једно незадовољство међу чиновницима. Ако ма коју класу чиновничку будемо повластили, онда оне друге класе, које немају прилике да буду повлашћене, биће незадовољне. На тај начин ствара се незадовољство и онда они чиновници, који немају прилике да буду повлашћени, теже да дођу до извесних бенефиција, ако не могу редовним путем а они онда неким другим ванредним и употребљавају средства, која нису дозвољена. Зато ја стојим на томе становишту, да се чиновничтву у опште не дају никакве бенефиције и да се и ово одбије. (Чује се: То предлаже и секција.) Секција предлаже, да остане за ову годину.

Јосип Дрофеник: Же задљич сем принципијелно изјавил, да се не морем стрињати с склепом 3. секције, зато кер та наредба деморализира наше уградничтво. Наглашати морам ше енкрат, да је то неморално, че се даје награда »подказивачем«. В моји олјји домовини се је збудил проти теј наредби вихар огорчења ин все уградничтво је протестирило проти тему, да се тако рекоч заваја по закону на пот до нерелних доходков.

Зато просим, да се та наредба укине. Че на то ни мочоче, морам изјавити, да бом гласовал проти неј, ин сицер ради тега, да зашчитим морало мед уградничтвом ин наше поштено уградничтво само.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Нинчић.

Др. Момчило Нинчић: Господо, секција је са овим предлогом изашла потпуно у сусрет већини Законодавниг Одбора. Оно, што је већина одбора желела да се унесе у овај предлог, то је унето. Даље се од овога није могло ићи. Објављено је, да уредба има да важи само до краја године и не можемо је сада укинути. Ова је уредба у снази, она је саопштена и чиновницима, који раде: према томе ако би им се та награда одузела, изгледало би као нека превара према тим људима. Узмимо

да је неко од чиновника наплатио прописан порез, он има сада да добије и заслужену награду. Ми даље од овога не можемо нићи. За ову годину ова уредба важи и она ће остати у важности, док је ми не изменимо. Ми можемо решавати о њеној важности за у будуће, али за прошлост не можемо. Ја вас молим, пошто је већина била за то, да ова уредба важи само до краја године и пошто је Секција изишла на сусрет тој жељи већине, да сада ову уредбу примимо.

Др. Лаза Марковић: Ја сам хтео да кажем само ово. Ја стојим начелно на истом гледишту на коме и г. Лазић и г. Дрофеник. Ја сам у томе смислу и говорио прошлога пута. Овај садањи предлог Секције води рачуна о томе гледишту и зато треба да га примимо. Ако ми решимо, да се ова уредба укине, онда долазимо у један безизлазан положај према чиновницима, који су већ стекли права према тој уредби, а практично не постижемо ништа, јер ова уредба важи све док се не објави у Новинама њено укидање, а ми и да решимо сада, да се она укине, то би тешко стигло на ред да се објави у Службеним Новинама пре 31. децембра, а тада јој већ и иначе истиче рок. Значи, да ми овако постижемо оно, што желе г. Лазић и г. Дрофеник, а не уносимо никакву забуну.

Министар Финансија др. **Коста Кумануди:** Ја се придружујем разлозима, које су изнели г. Ницић и г. Марковић и са своје стране имао бих само да додам то, да ми је јако жао, што је Секција трајање ове уредбе ограничила на овако кратко време, до 31. децембра. Ја мислим, да ће се очигледно показати штета од тога, што ова уредба не ће важити и за будуће. Ми смо за ове две и по године имали то искуство, да смо наплатили порезе врло мало поглавито због тога што чиновници, који су имали ту порезу да наплате, нису били довољно награђени. Сем државних чиновника ми смо нарочито у новим крајевима имали и опћинске чиновнике, који раде на прикупљању порезе, а које држава за тај рад ничим не награђује и ми смо мислили, да ли да их за тај рад другим неким начином награђимо или да им дамо известан проценат од наплате, коју они изврше. (**Михајло Аврамовић:** Онда им дајте таптијесу.) Таптијема се не даје за канцеларијску службу, него се даје према постигнутом успеху и ја мислим, да је правично да они чиновници, који нису државни, овим путем добију награду за свој рад. То је и био поглавити циљ ове уредбе. Али како се секција ограничила на датум од 31. децембра, ја вас молим, да бар ово стање не пореметите једном одлуком, која би унела један хаос, јер је иначе трајање ове уредбе ограничено.

Председник Миша Трифуновић: Господо, приступићемо начелном претресу. Ви знате да је ова ствар враћена Секцији. Ја ћу је сада ставити на гласање. Ко је за то, да се ова уредба прими у начелу, имајући у виду измену овога члана 6. од стране Секције, тај нека изволи седети, а ко је противан нека устане. (Већина седи.) Већина је седела, према томе ова је уредба у начелу примљена.

Што се тиче специјалне дебате и она се тиче само члана 6. Стављам на гласање: има ли каквих примедба. Ко је »за« нека изволи седети, а ко је противан нека устане. (Већина седи.) Пошто је и овако примљена ова уредба, онда ћемо приступити

дефинитивном гласању. Молим, господо, да се одазивате.

Секретар др. **Љуба Поповић** прозива чланове Законодавног Одбора, који гласају.

(После гласања.)

Председник Миша Трифуновић: Гласало је свега 14 чланова и то: 10 »за« и 4 »против«. Објављујем, да је ова уредба коначно примљена.

Прелазимо на 7. тачку дневног реда: Извештај I. секције о уредбама Министарства Трговине, од броја 44—48 списка уредаба. Има реч господин извештајца.

Извештај др. **Грегор Жерјав:** У Словенији, где још важи аустријски закон о радњама, у главном је спроведен систем слободног обрта: онај, који се пријави и има неких законских услова, може да води за свој рачун трговину или занат. У току рата, а нарочито у првим годинама после рата, сви могући елементи постали су трговци. Они су се бацили нарочито на трговину са животним намирницама и постали су, како их ми зовемо тамо, верижницима, људи који су се наметнули између продуцентата и консумената, па нису вршили никакву економску функцију какву врши слободна и солидна трговина, него су само употребили случај што су имали доста новаца у рукама, па су без стоварништа и без ризика куповали и опет продавали и у истом моменту робу поскупљивали. Покрајинска Влада у Љубљани је у борби против тих несолидних елемената, између других средстава, почела да сузбија право концесија, које су имали они људи као трговци, и увела је и за трговину са неком робом, нарочито са животним намирницама, строг систем концесија. Дакле, сваки који је хтео да се бави са овом трговином морао је поднети нарочиту молбу, па су онда управне власти истраживале, да ли је дотични солидан човек, да ли има довољно искуства и знања, да ли није тако звани верижник и тако је дошло до уредаба, које су пред вама: бр. 44, 45, 46 и 47.

Овај систем концесионаирања проширен је уредбом на ситне продукте, алкохолно пиће у боцама, на трговину са стоком, на трговину са млеком и јајима, на агентурску и комисиону трговину, на мењачнице, на трговину са валутама, на трговину са мешовитом робом, са колонијалном специјалном и мануфактурном робом и пољопривредним производима енгрос. Одсек није био мишљења, да треба ову уредбу у целини придржати. Он је био мишљења, да се по мало враћамо у нормално доба, па да то препустимо закону о радњама, који ће ускоро доћи и који ће важити за целу државу подједнако, који ће регулисати који је обрт слободан, а који је концесионаран и за које се траже становити увјети нарочито што се тиче праксе. Одсек је дошао у овим питањима до компромиса у томе смислу, да се задржи систем концесионаирања за продају алкохолних пића у боцама, за агентурску и комисиону трговину, за мењачнице и за трговину са валутама, док се уредбе које се тичу других обрта нарочито трговине са стоком, трговине са млеком и јајима, трговине са мешовитом робом, колонијалном, специјалном и мануфактурном робом, да се те уредбе имају да укину. А што се тиче алкохолног пића у боцама, да то остане концесијом концесионара, пошто су гостионице већ концесиониране и пошто се не може доста корисно да проведе надзор са тр-

говином са алкохолним пићима у боцама, ако се врши изван гостионице и изван трговина, које имају за то концесију. Исто тако је Одбор био мишљења и гледе агентурске и комисионарске трговине, која је највише била у опасности деморалисања а тога мишљења Одбор је био и за трговину са валутама, да је добро да она остане и надаље под строгом контролом, док не дође закон о радњама, који ће све то регулисати. Ја молим Законодавни Одбор, да спроведе начелну дебату код ових уредаба под бројем 44., 45., 46. и 47. уједно.

Председник Миша Трифуновић: Има реч др. Лаза Марковић.

Др. Лаза Марковић: Ја имам да напоменем да говорим у своје лично име, да не бих дошао у контрадикцију са својим пријатељима, који су били у секцији. Све то мене не спречава, да будем одлучно против ових остатака, које секција предлаже да их оснажимо. Ја сам против тих остатака зато, што ми се чини да је нерационално, да ми те остатке у једном крају наше отаџбине задржимо и озакоњимо, један режим који не постоји у другим крајевима. Изгледа ми, да би такав поступак од наше стране био врло чудноват и не би се дао ничим објаснити. Ако треба концесија продаје вина у флашама, онда то треба за целу земљу а не само за Словенију. Ако треба водити контролу над комисионарским и агентурским радњама, онда је треба водити у целој земљи. Ја знам, да и у Словеначкој постоје извесне одредбе трговачког законика, који предвиђа неке услове за отварање таквих радњи и да тамо вреде општи трговачки закони и према томе он је потпуно довољан, да обезбеди саобраћај од евентуалних злоупотреба. Што се тиче пак прописе за трговање валутама, ако је то трговање таквог обима да долази под оне прописе о трговању девизама, онда смо ми већ свршили једну уредбу о томе и дали смо овлашћење Министарском Савету, да он може прописати сходне норме. А за ову другу трговину за размену новца, то је у целом свету један обичан трговачки посао. Чак пита више ако хоћете и користан и ја не бих био за овај систем концесија. Ја, господо, у начелу нисам за то, да те концесије дају управне власти. Тим концесијама постижу се често пута и други циљеви, а не само заштита грађана од евентуалних злоупотреба. И најзад, ја ћу да споменем још једну ствар, а то је да се мени чини, да ми оваквим системом концесија долазимо у контрадикцију са извесним прописима нашега устава, који проглашава у начелу слободно трговање и слободу занимања. Ако ми сад само за то, што има извесних злоупотреба, ставимо овако крупне препреке, које су могле да буду у 1919. години, кад је у земљи било пуно странаца и кад су биле и неморалне прилике и околности; данас при крају 1921. године, данас кад ми желимо да цео наш унутрашњи живот буде у једној ери слободе и законитости; данас кад желимо да сви живимо под једним режимом и да лична права свих и слобода буде загарантована — ја ћу гласати против ових остатака, који су потпуно осуђени самим временом да нечезну, те молим и Законодавни Одбор и секцију, да они од свога предлога одустану и да ми све ово, господо, збришемо.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Дрофеник.

Јосип Дрофеник: Господје! Те одредбе со биле рес уместне 1. 1919. такој по ослобођењу, ко со пришили з војске људје, ки со се посвечали переселни трговини ин на та начин заслужили велико денарја. Тода седај се врачајо нормалне размере ин предложена наредба би се могла же злорабљати, се туди дејанско же злорабља. Тако на пр. три ради те наредбе наша трговина з живино. Кер имајо само готове осебе право пакуповања, дачим се други кунци прегабјајо, че тргујејо з живино, се овира свака конкуренца. Прав хвалежен сем г. др. Марковићу, да је туди он увидел неуместност предлагане наредбе. Кер смо же в устави прогласили принцип слободне трговине, мислим, да је наша должност, да та принцип туди в подробни законодаји пчитимо. Јаз би не бил протитеј наредби, че би се спрејела за всю државо. Тода вем, да би се је Србијанци zelo бранили. Кер ви одклањате тако наредбо, јо одклањам туди јаз в имену словенских кметов.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Војислав Лазич.

Војислав Лазич: Господо, ми се не слажемо са оваквим концесијама за поједине наше области. И ми тражимо, да се у опште целокупно законодавство изједначи, наравно у првом реду и трговина. Зато се придружимо предлогу г. Марковића и гласаћемо против овога извештаја секције.

Др. Момчило Нинчић: Господо, ја хоћу као председник финансијског одбора, да вам објасним наше решење. Нисам ни ја одушевљен, као и већина финансијске Секције, овим ограничењима. Та ограничења имају несумњиву судбину да ишчезну, као што су ишчезла највећим делом и код нас. Али не може се тражити, да већ сада буде потпуно изједначена у том погледу цела наша територија. Те неједнакости мора бити. Треба тежити да њих буде што мање. Ми смо у Секцији одбацили све оне најважније рестрикције. Задржали смо слободу трговине стоком и животним намирницама. За те остатке, што смо их задржали, ја немам великог одушевљења и не правим питање како ће о томе Одбор решити; али било је разлога да се нешто задржи. Задржали смо за вино у флашама и то за радње, које искључиво продају вино у флашама, а никакву другу робу уз то, због тога, што је несумњиво да те радње не само продају вино у флашама, него и крме вино; а све радње које крме вино подлеже парочитом одобрењу и надзору. Задржали смо агентурске радње и мењачнице. Задржали смо их за то, што у извесним нашим крајевима, као што вам је објашњено већ од људи из тих крајева, постоји још за једно време једна специјална ситуација. Словеначка је земља на граници, где се увлаче под видом тих трговаца разни елементи, за које ми немамо рачуна ни интереса, да им допустимо да раде у нашој земљи те послове. Стога смо од свих уредаба остали још при томе ограничењу, а несумњиво је, кад се буде донео један општи закон, да ће се та ситуација изменити и да ће ишчезнути и та последња ограничења.

Известитац др. Грегор Жерјав: Овде је, господо, једно извесно неспоразумљење. Ту се не ради о концесијама у оном одиозном смислу, како то мисли г. Марковић. Концесија о којој се овде ради је концесија гостиона. Ако ту не би било концесије, онда би у свакој кући била гостиона,

где би се шло. Све власти имају наређење, да се нове гостиоце не отварају и нико не може добити концесију за гостиону. Исто тако је и са сарафима. Ако допустимо у Марибору или Љубљани, да сваки, који се пријави власти да ће отворити једну сарафску радњу, може ту радњу радити, ми ћемо онда имати у Љубљани или Марибору 50 чудноватих индивидуа, које нико никад није видео и који могу сутра побећи, а који ће тамо вршити несолидарну трговину с валутама. Ове су уредбе дошле само ради тога, да би се сузбила несолидна конкуренција.

— Што се тиче уредбе бр. 44., ограничење постоји само у томе, да је ситна продаја свих алкохолних пића у затвореним флашама придржана радњама са меновитом, колонијалном и шнецерајском робом. То је ствар, која, по моме мишљењу, може да остане; јер ако ће се допустити да се отварају парочите радње, које ће продавати само вино у флашама, то ће онда бити концесиониране гостиоце; јер нема толико полиције, да би се могло надзирати и видети, да ли се тамо не пије из флаша у каквој собици, која је иза тих трговина. Обично се у таквим трговинама пије и то је онда једна нова гостиона, а то се хтело сузбити овим законом. Ја се надам, да ће напј будући југословенски закон о радњама преузети систем концесионирања, који, по моме мишљењу, апсолутно није противан Уставу. Ради тога ја молим, да се прими ова уредба бр. 44.

Др. **Лаза Марковић**: Г. известилац није поменуо најглавнији аргуменат, који говори у прилог тога да се ова одредба укине, а то је да нема смисла да у једном крају одржимо један изузетан режим.

Што се тиче говора г. Нинчића напомињем, да је искуство показало, да је много боље трговину валутама подврћи под одредбе трговачког законика, него давати концесије, па тиме натерати друге људе да се баве кршном овим послом. Господо, од тих прикривених људи страдају управо грађани, а не од оних који имају фирму.

Председник **Миша Трифуновић**: Реч има г. Аврамовић.

Михајло Аврамовић: Ја мислим, да се после Устава не могу доносити посебне уредбе или закони за поједине покрајине. Ја држим, да преко тога треба да пређемо. Сем тога видите у самим предлозима има ствари, које се баш по Уставу не би могле усвојити. По нашем Уставу слобода удруживања је зајамчена, а овде се уводи један принудни принцип. Ја не знам, да ли је овде реч о еснафима или о задругама. (Известилац др. **Жерјав**: Они се код нас зову задруга.) Дакле реч је о еснафима, јер ако би биле економског карактера, не би могло да буде по Уставу зато, што за ово нема формуле у Уставу. Из ових разлога мислим, да би требало то одбацити као што је г. Л. Марковић предложио.

Председник **Миша Трифуновић**: Реч има г. Љуба Поповић.

Др. **Љуба Поповић**: Ја се слажем са мишљењем г. Марковића, јер нема збиља смисла, да за поједине покрајине то заводимо. Што каже г. Жерјав, да онај закон важи тамо, добро, али не разумем, зашто да га ми сада овде засебно доносимо.

Председник **Миша Трифуновић**: Приступимо решењу Уредбе само бр. 44. (Гласови: Све заједно да решавамо). Одсек за разне уредбе предложио је и разне предлоге. За Уредбу бр. 44. предлага Одсек, да се оснажи, и ја морам ставити на гласање предлог одсека. (Глас: Шта има у њој?) Она се тиче продаје алкохолних пића у флашама, и секција предлага, да се оснажи. Ја ћу ставити прво предлог Одсека на гласање. Ко је за то, да се оснажи прво предлог одсека, тај ће изволети седети, ко је против, тај ће изволети устати. (Већина седи.) Оглањујем, да је Уредба оснажена. Уредбе под бр. 45. и 46. тичу се трговине са стоком и трговине са млеком и јајима. Одсек је мишљења, да се уредбе бр. 45. и 46. укину. (Прима се.)

Долазимо на уредбу бр. 47., којом је уведен систем концесионирања за агентуре и комисионе трговине, за мењачнице и трговине са валутама. Овде имамо две ствари. Одсек предлага, да остане у важности, али само за агентуре и комисионе трговине, као и за мењачнице и трговину са валутама, а све ове друге, а то су колонијалне трговине са шнецерајском робом, трговине друге са робом итд. да се укину. Као што сте чули једна ствар се укида, а једна се прима. Ја ћу ставити тако како је предложено од одсека на гласање. Ко је за то, да се овако, како је предложено од стране одсека, прими ова уредба, нека изволи седети, а ко је против нека устане. (Већина устаје.) Сада ћу да ставим на гласање на овај начин: ко је за то, да се ова уредба за све ствари укине, нека изволи устати. (Већина устаје.) Већина је устала и према томе, господо, објављујем, да је уредба бр. 47. укинута.

Сада је на реду уредба број 48.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Господо, ово је једна врло кратка ствар. Све су занатлије у Словенији организоване у принудне занатлијске задруге у еснафе. Овом се уредбом сада само организује савез задруга исте струке, а стручни савези се могу везати уз савез свих занатлијских задруга у покрајини. Пошто је ова организација у корист занатлија и трговачкога сталежа, која је у пракси већ проведена, Одсек је мишљења, да би уредбу требало оснажити.

Јосип Дрофеник: Просим, да се та наредба потврди, јер је за наше обртнике веома користна. Јер добро познам потребе наших обртников, просим, да се наредба не укине, ампак да остане, доклер се тозадевен закон не донесе за цело државо. Наша покрајинска влада је издала то наредбо ради тега, јер је било попреј средишче обртних задруг в Градцу ни је било по слому Австрије треба установити ново средишче.

Председник **Миша Трифуновић**: Има реч г. др. Момчило Нинчић. Изволите, господине Нинчићу.

Др. **Момчило Нинчић**: Мислим, да ову Уредбу треба одобрити. Она прије свега предвиђа организацију занатлија у еснаф. Свако модерно законодавство то предвиђа. Те установе постојале су и под Аустријским Гевербе-Ордингом. То је једино, што ова Уредба допушта, да се занатлије исте струке могу удруживати. (Један глас: Наређује се!) На крај крајева су еснафи једини, који су имали значај принудне организације, то су принудни еснафи. (**Михајло Аврамовић**: Потребан је

закон о радњама, он нека то уреди.) Несумњиво је, да овај закон боље организира еснафе, док не дође закон о радњама, који ће то дефинитивно организирати, па с тога треба да остане оваква организација.

Председник Миша Трифуновић: Стављам на решење. Ко је за то да се ова Уредба овако како г. извештач каже, како је изишла из Секције, прими, нека изволи седети, ко је против нека изволи устати. (Половина устаје.) То је половина, господо, али сад ћемо контра; сједите сви, господо, ја ћу ставити на гласање. Ко је за то, да се она снажки, нека изволи устати. (Већина устаје.) Дакле, господо, снажкена је. Господо, да завршим рад. Молим, да вам предложим дневни ред за идућу седницу. Дошли су ми ови извештаји из Секција, па молим, да се ставе на дневни ред:

1. Пријем у целости Уредбе Министра Пошта о пошталско-штедно чековном промету;
2. Претрес Извештаја II. Секције о хонорисању прекобројних часова директора и наставника средњих школа;
3. Специјална расправа о уредби о исељавању;
4. Продуживање претреса извештаја I. Секције о уредбама, које се тичу пореске политике;
5. Претрес извештаја I. секције о уредби о организирању државног добра »Беле«;
6. Претрес Извештаја V. секције о враћеним уредбама Министарства Пољопривреде и Вода под бројем 8., 9. и 18. списка;
7. Претрес извештаја III. секције о уредби о осигурању радника;
8. Претрес извештаја III. секције о уредби о инспекцији рада.
9. Претрес извештаја III. секције о уредби о заштити радника;
10. Претрес извештаја пододбора о нацрту закона о централној управи.

Има реч госп. Марковић.

Др. Лаза Марковић: Молим Вас, господо. Пре недељу дана стављен је на дневни ред извештај нас тројице о једноме питању које је Министарство Пољопривреде упутило Законодавном Одбору, односно тога на који се начин могу давати концесије пре него што закон о концесијама буде донет. Нас тројица: г. Боновић, г. Поповић и ја израдили смо један извештај и ми смо се сложили тако, да су двојица дали једно мишљење, а трећи друго, те смо такав извештај и поднели. Ја бих молио г. Председника, пошто је ово питање важно, да га стави као прву тачку идуће седнице у толико пре, што је Министарство Пољопривреде упутило тај акт када Скупштина није била на окупу. И сада

кад је на окупу Скупштина, цело је наше мишљење мислим безпредметно и Министарство треба директно да се обрати Скупштини. Независно од тога молим г. Председника, да ово стави на дневни ред.

Председник Миша Трифуновић: Ја ову ствар писам ставио на дневни ред зато, што мислим, да се њоме треба да бави законодавно тело. Нисам мислио, да је хитна ствар те је писам ии ставио на дневни ред до сада. Ја мислим као председник, да њоме треба да се бави Народна Скупштина, али ја немам ништа противу тога, ако се реши, да је хитна, да је ставим на дневни ред. Ја питам Законодавни Одбор, да ли прима, да се ово питање, сматрајући га као хитно, стави на дневни ред идуће седнице? (**Др. Лаза Марковић:** Да се стави на продужење дневног реда. — Прима се.) Онда тако нека буде.

Има реч извештач.

Извештач др. Грегор Жерјав: Господо, на темељу нацрта закона о централној управи израђено је 15 уредаба о устројству Министарства и ми не можемо да продужимо тај започети рад, јер не знамо шта ће Законодавни Одбор решити, да ли ће поједина Министарства остати или не. Али пошто други одсек треба да зна како има припремити те уредбе, ја бих зато молио, да се ова ствар стави као прва тачка идућег дневног реда.

Председник Миша Трифуновић: Г. посланик има право. Ја сам баш зато као прву тачку дневног реда идуће седнице узео решавање једне уредбе, при чему ћемо имати само гласање. За другу тачку узео сам хонорисање прекобројних часова директорима и наставницима средњих школа, пошто је ова ствар врло важна, јер су наставници и директори због неиздавања тих хонорара прекинули предавања. За тим сам ставио на дневни ред уредбу о исељавању, која је врло важна и најзад сам ставио као последњу тачку дневног реда претрес извештаја пододбора о нацрту закона о Централној управи. Ако желите, господо, ја немам ништа против тога, да Ви правите дневни ред. Али ја хоћу да нагласим, да штогод се више приближује рок 28., дан идуће седнице Законодавног Одбора, да све више и више долазе ствари из секција, које се нагомилалају овде тако, да се не зна која ће ствар да се стави на дневни ред.

Прима ли дакле одбор овакав дневни ред какав сам предложио? (Прима.) Онда, господо, данашњу седницу закључујем, а идућу заказујем за прекосутра у 4 сата по подне.

(Седница је закључена у 19 часова и 15 минута.)